

Vi påverkar samhälleligt för en hållbar framtid

Inledning

Detta avsnitt handlar om delaktighet i samhället för att bromsa klimatförändringen och främja en hållbar framtid. Det finns många sätt att påverka.

Inget enskilt sätt att påverka löser alla problem i världen. Därför behöver vi många olika sätt. Nuförtiden kan påverkan på nätet och i sociala medier samt i den fysiska verkligheten sammanlänkas och stödja varandra. Ett gott internationellt exempel på detta är ungdomarnas klimatstrejker, i vilka ett stort antal människor har deltagit på plats, och dessutom har klimatstrejkerna varit mycket synliga i sociala medier.

Detta avsnitt fokuserar på sätt för delaktighet i samhället, genom vilka en gymnasist kan påverka nationella eller internationella frågor. Delen **min hållbara vardag** fokuserar mer på sätt att påverka i den egna vardagen, näromgivningen och kommunen. I detta avsnitt bekantar vi oss med:

- Samhällelig delaktighet som en grundläggande rättighet för medborgare
- Påverkan genom politik, till exempel genom ungdomsrådet
- **Demonstrationer och deltagande i dem.**
- **Deltagande i exempelvis organisationers verksamhet.**
- **Deltagande i kampanjer för direkt demokrati** och påverkan i sociala medier på nationell och även internationell nivå.
- **Möjligheter för gymnasister att påverka internationellt.**

Källa:

<https://toivoajatoimintaa.fi/vaikutapolitiikkaan/> (på finska)

Delaktighet i samhället och grundläggande rättigheter för medborgare

I Finland hör deltagande och påverkan till de grundläggande rättigheterna för medborgare. Enligt grundlagen har alla åsikts-, mötes- och yttrandefrihet. Även ungdomar har rätt att påverka gemensamma frågor redan före rösträttsåldern. **Grundläggande rättigheter** är mänskliga rättigheter om vilka stadgas i statens nationella **grundlag**. I Finland har alla omfattande grundläggande rättigheter. Grundlagen skyddar bland annat likabehandling och jämlikhet samt rätten att delta.

I en demokrati har medborgarna huvudmakten. I en **representativ demokrati** utövas makten av riksdagsledamöter, som medborgarna har valt genom val. I en **direkt demokrati** är det medborgarna själva som fattar beslut om frågor som behandlas. Ett exempel på direkt demokrati är **folkomröstningar** där medborgare med rösträtt tar ställning till beslutsförslag.

Det finns också andra sätt att påverka. Som gymnasist kan du göra din röst hörd i samhället och ta ställning till frågor som är viktiga för dig, till exempel genom att delta i demonstrationer, ordna dem själv eller genom att delta i kampanjer i sociala medier.

I slutändan handlar politik bara om att påverka gemensamma frågor, fatta beslut om dem och lösa problem, även om det kan verka komplicerat. Det lättaste sättet att göra stora ändringar är tillsammans.

Källor:

<https://www.suomi.fi/medborgare/rattigheter-och-skyldigheter/grundläggande-rattigheter-och-paverkan>

<https://toivoajatoimintaa.fi/vaikutapolitiikkaan/> (på finska)

Lukion yhteiskuntaoppi Uutishuone: Suomalainen yhteiskunta 1. LOPS 2021.

Sätt för gymnasister att påverka på nationell nivå

Gymnasister har möjligheter att påverka saker som äger rum i Finland på nationell nivå redan före rösträttsåldern. Man kan utöver omröstningar påverka nationella frågor genom att:

- Påverka genom politik.
- Delta i demonstrationer.

- Ansluta sig till exempelvis organisationer.
- Delta i samhällseliga kampanjer i sociala medier.
- Härnäst bekantar vi oss närmare med dessa exempel. De olika sätten kan också kopplas till att påverka internationella frågor, eftersom många samhällseliga frågor också kan vara anknutna till globala frågor.

Påverkan genom politik

Ungdom – ställ upp som kandidat eller rösta i valet till ungdomsrådet!

[Helsingfors ungdomsråd](#) är en påverkansgrupp bestående av trettio 13–17-åriga ungdomar i Helsingfors som utses genom val för att se till att ungdomarnas röst blir hörd i stadens beslutsfattande och vid planering, genomförande och uppföljning av stadens verksamhet. Nästa val till ungdomsrådet ska hålls hösten 2023. Du kan själv ställa upp som kandidat, rösta i en skola eller på en ungdomsgård eller arrangera en kampanj till stöd för en kandidat.

Påverka i kommunalvalet genom att rösta, ställa upp som kandidat eller arrangera en kampanj.

I kommunalval utses ledamöter till kommunfullmäktige vart fjärde år. Genom att rösta eller ställa upp som kandidat kan du själv påverka stadens beslut för de kommande åren. [Mer information om val och rösträtt](#) Du kan också påverka genom att stödja en kandidat som ställt upp som kandidat eller arrangera en kampanj för något som du tycker är viktigt, till exempel i sociala medier, i dina nätverk och i insändare i tidningar.

Källor:

<https://osallistu.helsinki/sv/for/satt-att-delta/>

https://peda.net/yhdistykset/bmol-ry/oppimateriaalit/eyy/yhteinen_ymparisto/ilmastonmuutos

(på finska)

<https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/miksi-kansalaiset-eivat-kayta-valtaansa/> (på finska)

Påverka genom att delta i eller ordna demonstrationer

Demonstrationer är ett sätt för medborgare att uttrycka och försvara sina åsikter om samhällsfrågor, skapa politiskt tryck på beslutsfattare eller visa solidaritet och lyfta fram en samhällsfråga eller händelse. Medborgarna kan utöva rätten till yttrande- och mötesfrihet genom att demonstrera. Demonstrationer har lett till förändringar eller påskyndat genomförandet av en del politiska beslut eller åtgärder.

Vid en demonstration säger ett antal människor att ämnet för demonstrationen är viktigt och har samma åsikt om det. Människor i alla åldrar kan delta i demonstrationer. Beroende på demonstrationens karaktär kan man välja att betona sitt budskap genom att skriva det på en skylt eller genom att ropa ut slagord som hänger ihop med budskapet. Gymnasister kan också delta i demonstrationer, och ungdomarna har även använt demonstrationer för att påverka i klimatfrågor.

Grundlagen säkerställer rätten att ordna eller delta i demonstrationer för alla.

Grundlagen säkerställer rätten till mötesfrihet för alla, det vill säga rätten att ordna eller delta i demonstrationer. Lagen om sammankomster tillämpas på ordnandet av demonstrationer.

Lagen om sammankomster och demonstrationer

Med en **allmän sammankomst** avses i lagen om sammankomster ”**demonstrationer** eller andra tillställningar som ordnas i syfte att utöva mötesfriheten och i vilka även andra än de som uttryckligen inbjudits kan delta eller följa. Som allmänna sammankomster betraktas dock inte sådana demonstrationer vid vilka avsikten är att enbart framföra enskilda personers åsikter.”

Enligt lagen om sammankomster ska demonstrationer ordnas på ett fredligt sätt samt så att den inte äventyrar någons säkerhet eller kränker någons rättigheter. Enligt lagen om sammankomster ska man också se till att demonstrationen inte medför avsevärd olägenhet för miljön.

Att ordna en demonstration

Vid en demonstration kan man använda affischer, skyltar, banderoller och ljus samt röra sig, marschera, använda ljudförstärkare, hålla tal och dela ut material. En demonstration kan exempelvis vara en sammankomst på trappan utanför Riksdagshuset i Helsingfors, men den kan också vara en traditionell förstamajmarsch, en glad parkpicknick eller ett tyst ljusevenemang till minnet av en händelse. En demonstration kan ordnas utomhus på "allmänna torg, öppna platser, gatuområden eller andra för ändamålet lämpliga allmänna platser utan tillstånd av ägaren eller innehavaren".

Vill du ordna en demonstration?

Det lönar sig att beakta följande punkter när du ordnar en demonstration:

- Var äger demonstrationen rum?
- Ska vi flytta oss från ett ställe till ett annat under demonstrationen?
- Har demonstrationen ett program (t.ex. tal)?
- Vad behöver jag ta med till demonstrationen (t.ex. ljudanläggningar, banderoller, osv.)?
- Vilka personer samordnar demonstrationen?
- Hur kommunicerar vi om demonstrationen? Hur instrueras deltagarna om demonstrationen?
- Vem gör en anmälan om demonstrationen till polisen minst 24 timmar innan den ordnas?

Anmälan om demonstrationen

Enligt lagen om sammankomster ska arrangören av en demonstration lämna en muntlig eller skriftlig anmälan om demonstrationen till polisen senast 24 timmar innan den ordnas. Även en anmälan som lämnas senare kan anses giltig, om demonstrationen inte medför oskälig olägenhet för allmän ordning.

Anmälan ska innehålla följande uppgifter:

- 1) Demonstrationens arrangör.
- 2) Demonstrationens syfte.
- 3) Platsen för demonstrationen eller rutten för processionen.

- 4) När demonstrationen ska inledas och en uppskattning av när den kommer att avslutas.
- 5) Ordningsvakter som arrangören har utsett.
- 6) Konstruktioner och annan specialutrustning som ska användas under demonstrationen.

Sammankomstens arrangör ska dessutom i anmälan namnge en kontaktperson som ska vara anträffbar för polisen i frågor som gäller ordnandet av demonstrationen.

Du kan läsa mer om att ordna en demonstration här:

- [Allmän sammankomst](#)
- https://toivoajatoimintaa.fi/vaikutapolitiikkaan/#10_tapaa_vaikuttaa_politiikassa (på finska)
- <https://toivoajatoimintaa.fi/toiminta/mielenosoitus/> (på finska)

Åstadkom förändringar med demonstrationer

Med hjälp av demonstrationer har man åstadkommit förändringar runt om i världen. Demonstrationer kan utgå från ett regionalt problem eller en sak som demonstrationen hoppas att ändra. Vissa demonstrationer kan också bli en del av en bredare internationell debatt och strävan efter att påverka. Demonstrationer som rör samma samhällsfråga kan ordnas i olika länder. De slutliga samhällsfrågorna av demonstrationerna kan märkas först efter en tid.

Exempel på samhällsfråga genom folkrörelser och demonstrationer

- Kvinnornas kamp för rösträtt är ett välkänt exempel från Finland.
- På 2000-talet spelade folkrörelserna exempelvis i Finland och Storbritannien en viktig roll för att få klimatlagen att träda i kraft i dessa länder.
- Globala Fridays for Future-demonstrationer har mobiliserat miljontals ungdomar runt om i världen för att kräva en ambitiösare klimatpolitik.

Källor:

<https://www.suomi.fi/medborgare/rattigheter-och-skyldigheter/grundläggande-rattigheter-och-paverkan/guide/frivilligarbete/minneslista-for-den-som-ordnar-en-offentlig-tillstallning>

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990530>

<https://toivoajatoimintaa.fi/vaikutapolitiikkaan/> (på finska)

Påverka genom att delta

Ett sätt att påverka samhällsfrågor är att exempelvis ansluta sig till medborgarorganisationer. Organisationsverksamhet är ett viktigt sätt att påverka politiska frågor. Med en **medborgarorganisation** avses en förening som strävar efter att utveckla medborgarsamhället och som är oberoende av staten. I Finland bedrivs en stor del av medborgarverksamheten inom medborgarorganisationerna, och de spelar en betydande roll i den offentliga debatten både nationellt och internationellt. Aktiv medborgarverksamhet har långa traditioner i Finland, och de första föreningarna grundades redan på 1700-talet.

Medborgarorganisationer ser till att medborgarnas röst blir hörd i beslutsfattandet och de försöker att påverka exempelvis lagstiftning och den allmänna opinionen.

Medborgarorganisationerna omfattar till exempel klimat-, miljö-, djurskydds- och fredsrelser. Olika medborgarorganisationer har särskilda fokusområden. Många medborgarorganisationer har mål, som på ett eller annat sätt hänger ihop med en hållbar framtid.

Du kan hitta information om vilka aktiviteter du kan delta i på organisationernas webbplatser. Många organisationer har verksamhet avsedd för ungdomar och grupper av ungdomar att ansluta sig till. Du kan också fråga om det direkt, till exempel via per e-post eller telefon.

Innan du går med i verksamheten, kan du fundera på följande saker:

- Vad vill du påverka?
- Vilka teman är du intresserad av?
- Vad vill du göra? Vill du exempelvis hjälpa till med att ordna ett evenemang? Vill du delta i kommunikationen? Eller är du intresserad av att bli styrelseledamot i en organisation?
- Hur mycket tid kan och vill du spendera på verksamheten? Du kan exempelvis anmäla dig som frivillig till bara ett evenemang eller ansluta dig till verksamheten för en längre tid.

Källor:

Lukion yhteiskuntaoppi Uutishuone: Suomalainen yhteiskunta 1. LOPS 2021.

<https://toivoajatoimintaa.fi/> (på finska)

Exempel på organisationers och gruppers verksamhet efter tema

Miljö och klimat

Det finns flera organisationer och rörelser som strävar efter att påverka miljöskyddet och klimatpolitiken. Många klimat- och miljörörelser har verksamhet som riktar sig till ungdomar.

Här följer ett par exempel:

Fridays for Future

[Fridays for Future](#) är en klimatrörelse för ungdomar som ordnar en skolstrejk på fredagar för att kräva en ambitiösare klimatpolitik av beslutsfattare. Strejken har blivit en fredlig internationell rörelse som har spridit sig över hela världen.

WWF Finland och WWF Nuoret

WWF Finland har som mål att stoppa naturens utarmning och bygga en framtid där naturen och människorna lever i balans. WWF Finland skyddar också miljön mot påföljderna av klimatförändringen.

[WWF Nuoret](#), som är avsedd för ungdomar, bedriver sin verksamhet för en hållbar matkonsumtion och ordnar verksamheten från Helsingfors, Åbo och Tammerfors. I WWF Nuoret kan du lära dig mer om delaktighet i samhället, kommunikation och projektarbete. I organisationen får du också möjlighet att genomföra sätt för miljöpåverkan och delta i internationellt samarbete tillsammans med andra volontärer. Du kan läsa mer på [webbplatsen för WWF Nuoret](#).

I WWF Finland kan du dessutom bland annat underteckna appeller, prenumerera på nyhetsbrevet till din e-post, delta i talkon som volontär eller exempelvis ansluta dig till [WWF Finlands frivilliga oljebekämpningstrupper](#).

Elokapina – Extinction Rebellion Finland

[Elokapina](#) kräver klimatåtgärder för att bromsa klimatförändringen genom direkta åtgärder, som baserar sig på icke-våldsamt civil olydnad. Extinction Rebellion är en global rörelse. Elokapina har lokala grupper och olika arbetsgrupper som bedriver verksamhet i olika städer.

Luonto-Liitto

[Luonto-Liitto](#) är en nationell naturskyddsorganisation för barn och ungdomar. I Luonto-Liitto kan du delta i bland annat verksamhetsgrupper (t.ex. Klimatgruppen, Östersjögruppen eller Varggruppen), följa med på utflykter, jippon och läger eller skriva till [tidningen Nuorten Luonto](#).

Natur och Miljö

[Natur och Miljö](#) är en finländsk miljöorganisation som bedriver sin verksamhet på svenska. Organisationen arbetar för ren luft, klart vatten och biodiversitet. Natur och Miljö anordnar även evenemang för ungdomar.

Mänskliga rättigheter och likabehandling

Även organisationer arbetar mycket för att främja de mänskliga rättigheterna och likabehandlingen. Du kan exempelvis delta i följande organisationers verksamhet:

Amnesty

[Amnesty](#) bedriver sin verksamhet runt om i världen, undersöker och stoppar kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Du kan bland annat delta i lokala volontärgrupper, ordna din egen insamling och underteckna appeller.

Seta r.f.

Seta är en människorättsorganisation som arbetar för att se till att de mänskliga rättigheterna och välbefinnande förverkligas i Finland och på internationell nivå oavsett människors sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

I Seta kan du exempelvis delta i [Setas ungdomsverksamhet](#). Seta har också en tvåårig ungdomskommitté för 14–19-åringar, som bedriver regnbågsungdomarnas egen verksamhet och påverkan i organisationen. Seta har också andra kommittéer.

Ungdomars påverkansgrupper med varierande teman:

Kyrkans Utlandshjälps påverkningsnätverk Changemaker för ungdomar

[Changemaker](#) är Kyrkans Utlandshjälps påverkningsnätverk för ungdomar och unga vuxna i åldrarna 13–35 år. Nätverket fokuserar på orättvisa globala strukturer och lyfter fram perspektiv för de mest utsatta människorna samt Finlands roll i att lösa problem. Dessutom är klimatpåverkan ett centralt tema. Du kan bli medlem, delta i aktiviteter relaterade till aktuella ämnen samt arrangera kampanjer för teman som varierar varje år.

Dagsverke r.f.:s Challengers-grupp

[Dagsverke r.f.:s Challengers-grupp](#) är en påverkansgrupp med låg tröskel för ungdomar i åldrarna 13–18 år. Påverkansarbete görs för att främja ungdomars rättigheter i en lugn atmosfär och med en trevlig grupp. I gruppen Challengers kan du bekanta dig med samhällseliga teman, träffa experter inom olika branscher samt lära dig olika påverkansfärdigheter tillsammans.

Källor:

- Lukion yhteiskuntaoppi Uutishuone: Suomalainen yhteiskunta 1. LOPS 2021.
- <https://toivoajatoimintaa.fi/> (på finska)
- <https://ilmastovaikuttaminen.fi/jarjestot-ja-liikkeet/> (på finska)
- <https://www.fridaysforfuturefinland.fi/> (på finska)
- <https://wwf.fi/> (på finska)
- <https://wwfnuoret.fi/> (på finska)
- <https://wwf.fi/vapaaehtoistyo/wwf-nuoret/> (på finska)
- <https://www.amnesty.fi/>
- <https://seta.fi/>
- <https://elokapina.fi/>
- <https://www.taksvarkki.fi/sv/kom-med>

- <https://www.changemaker.fi/>
- <http://www.luontoliitto.fi/> (på finska)
- <https://www.naturochmiljo.fi/>

Påverkan genom kampanjer i sociala medier

Du kan använda sociala medier för att arrangera en kampanj för något som är viktigt för dig eller ta ställning till saker på andra sätt. Sociala medier är ofta ett effektivt sätt att sprida information och idéer. Via internet och sociala medier kan människor också göra sina röster hörda i sådana länder, där medborgarnas demokratiska delaktighet och påverkan inte är möjliga på samma sätt som i Finland. Olika människor har dock olika möjligheter att delta i påverkansarbetet i sociala medier, och det är inte så lätt för alla att effektivt uttrycka sig själva för stora grupper i sociala medier.

En del finländska kampanjer som spridits via sociala medier har varit effektiva. Exempel på sådana kampanjer från tidigare år är kampanjerna Ilmastoveivi, Lempivaatteeni och Tahdon2013. I en kampanj i sociala medier som fokuserar på en samhälllig fråga och som syftar till förändring underlättas dess effektivitet ofta av ett tydligt kärnbudskap och därtill relaterat mål för förändring.

Kampanjer som väckt mycket internationell uppmärksamhet och diskussion har bland annat varit #metoo och #blacklivesmatter. Numera gör sociala medier det möjligt att sprida viss information och idéer snabbt och för en stor grupp, även globalt.

Även om inte alla kampanjer i sociala medier och i den offentliga debatten leder till en konkret lösning på problemet, är diskussionen fortfarande viktig. Att sprida information, påverka och föra diskussioner är nödvändigt för att exempelvis ingripa i olika miljöproblem och kränkningar av de mänskliga rättigheterna och för att ändra situationer.

Källor:

Helsingfors guide Delta och påverka

<https://toivoajatoimintaa.fi/nettivaikuttaminen/> (på finska)

Vad omfattar effektiv kommunikation i sociala medier?

Följande tips kan hjälpa dig att skapa effektiva budskap: Effektiv kommunikation kan dock bestå av några olika faktorer i olika situationer.

- Kärnan i budskapet och därtill hörande mål för förändring är tydligt och begripligt.
- Språket är tydligt.
- Budskapet är välmotiverat och den eventuella forskningsinformationen uttrycks på ett begripligt sätt.
- Olika former av kommunikation, som bilder, texter, ljud och videor, används mångsidigt.
- Beroende på situationen kan budskapet också innehålla humor.
- Målgruppen är genomtänkt, eftersom det lönar sig att kommunicera med olika målgrupper på olika sätt.

Källor:

Helsingfors guide Delta och påverka

<https://toivoajatoimintaa.fi/nettivaikuttaminen/> (på finska)

Sätt för gymnasister att påverka på internationell nivå

Om du vill, kan du som gymnasist också påverka internationella frågor. Många av de ovan nämnda sätten för delaktighet i samhället kan också hänga ihop med internationella frågor. Exempelvis kan demonstrationer och kampanjer i sociala medier vara en del av en bredare internationell rörelse, där demonstrationer eller kampanjer om samma tema ordnas i olika länder runt om i världen.

Många internationella teman hänger centralt ihop med att främja en hållbar framtid. Man kan påverka klimat- och miljöfrågor internationellt, och många klimat- och miljörörelser för ungdomar är en del av ett större globalt nätverk. **Härnäst kan du bekanta dig med ett par exempel på möjligheter för gymnasister att påverka på internationell nivå.**

Internationella klimatrörelsers verksamhet

Av de ovan nämnda klimatrörelserna är bland annat Fridays for Future en del av ett internationellt nätverk för ungdomarnas klimatstrejker.

Medborgarorganisationer

Flera medborgarorganisationer påverkar förutom i nationella frågor även på internationell nivå. Många organisationer bedriver verksamhet för ungdomar. Exempelvis bidrar Plan, Greenpeace och många utvecklingsorganisationer till att främja en hållbar framtid också på internationell nivå.

Europeiska ungdomsparlamentet

[Europeiska ungdomsparlamentet i Finland](#) (EYP Finland) är medlem i det internationella nätverket EYP, som bedriver verksamhet i 40 länder. EYP Finlands viktigaste evenemang är sammanträden som efterliknar Europaparlamentets verksamhet. I sammanträdena kan hundratals ungdomar diskutera och debattera aktuella samhällsfrågor. I EYP Finland får du vara med och påverka organisationens verksamhet och öva upp färdigheter i olika projekt och roller.

Finlands FN-ungdom

[I FN-ungdom](#) har du möjlighet att delta i verksamheten i Finland och internationellt samt att öka din kännedom om ämnen och globala utvecklingsfrågor relaterade till FN. FN:s verksamhet för ungdomar är öppen, och vem som helst är välkommen att delta i verksamheten och i arbetsgrupperna. Dessutom utses varje år en styrelse för FN-ungdom.

Företrädare för Finland vid internationella möten

Allians är Finlands paraplyorganisation för ungdomsorganisationer och utser årligen ungdomsdelegater av de sökande till olika roller, såsom FN:s ungdomsdelegater och ungdomarnas klimatdelegater. Delegaterna samarbetar nationellt, i Norden, i Europa och globalt samt representerar vid internationella möten. Du kan läsa mer på [webbplatsen för ungdomsdelegaterna](#) (på finska).

Utbytesorganisationer

Även utbytesorganisationer (t.ex. AFS, YFU och Finlands Rotary) bjuder på möjligheter till internationell verksamhet.

HundrED Youth Ambassadors

[HundrED Youth Ambassadors](#) är ett internationellt nätverk, där ungdomar kan dela med sig av kunskaper och innovationer som kan främja en hållbar framtid.

Källor:

- Helsingfors guide Delta och påverka
- <https://yknuoret.fi/>
- <https://hundred.org/en/youth-ambassadors> (på engelska)
- <https://eypfinland.org/> (på finska och engelska)
- <https://www.fridaysforfuturefinland.fi/> (på finska)
- <https://nuorisoala.fi/vaikuttaminen/nuorisodelegaatit/> (på finska)